

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalıştayımıza üreticilerimiz, yemcilerimiz, tedarikçilerimiz, üretici örgütlerimiz, ilgili kurum ve kuruluşlarımız, üniversitelerimiz, sivil toplum kuruluşları ve basın mensupları dahil yaklaşık 650 kişi katılmış olup, Ülke genelinde tüm paydaşların katılımıyla gerçekleştirilen çalıştayda sektörümüzle ilgili planlama, üretim, yem, pazarlama ve tüketim vb. konularda kaydedilen gelişmeler paylaşılmış, yaşanan sorunlar tartışılmış ve tavsiye amaçlı çözüm önerileri ortaya konmuştur.

1- AB mevzuatı ile uyum çalışmaları kapsamında Başbakanlığa sunulan ve halen bekleyen "Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Taslağı"nın, diğer kurumlarla uzlaşarak bir an önce yasalaştırılması gerekir. Su Ürünleri Kanunu günümüz koşullarına ve AB mevzuatına uygun hale gelecek, en önemlisi su ürünleri yetiştiricilik sektörümüz için hayati öneme sahip olan su ürünleri yetiştiricilik alanlarının belirlenmesi, tahsisi ve geçici olarak alınmış olan su kirlama yetkisi tamamen Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına geçmiş olacak, buda sektörün sürdürülebilir gelişimine çok önemli katkı sağlayacaktır.

2- Özellikle Muğla, Aydın, Denizli gibi illerde su ürünlerindeki kira sürelerinin 5 yıl ile sınırlandırılmış olması üreticilerin önünü kapatmaktadır. Her 5 yılda bir tekrar kiralama yapılmak zorunda kalınırken özellikle Su Kirası süresine bağlı olarak Ormandan tekrar kiralama işlemleri yenilendiği için Orman Kiralamalarında büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Ve bürokratik engellerle karşılaşmaktadır. Bu da yatırımcının şevkini kırarak yeni yatırımları engellemekte yada süre çok kısa olduğu için üretici uzun vadeli planlama yapamayarak yatırım yapmaktan kaçmaktadır.

DSİ'nin su ürünleri işletmelerine su tahsisi ili ilgili Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü koordineli çalışması, su kiralamalarının on beş yıl süreyle kiraya verilmesi.

Bu nedenle, kira sürelerinin 15 yıla kadar uzatılarak üreticilerin önü açılmalı ve uzun vadeli yatırım yapmaları sağlanmalıdır.

3- 5200 sayılı Yasaya göre, Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliğimiz dahil, tarımsal amaçlı Üretici Birliklerinin hiçbir şekilde yetkileri yoktur. Üreticiler üzerinde yaptırım güçleri yoktur. Üreticilerle ilgil oluşabilecek sorunlarda ancak aracı olabilmektedir. Ancak talep ve istekte bulunabilmektedir.

Üreticilerin yaptıkları hatalardan dolayı; mevzuatlara ve kurallara uymadıkları zaman onlarla ilgili karar alınamamaktadır.

Bu nedenle, 5200 sayılı Yasanın acil olarak değiştirilerek Birliklerin daha etkin çalışmasını ve gelir elde etmelerini sağlayacak hususlar yasaya konmalıdır. Ayrıca, halen gönüllülük esasına dayalı olan Üyeliğin mecburi hale getirilmesi gerekir.

4- Balık yetiştiriciliğinde kullanılanlarda dâhil, yemlerde uygulanan KDV oranı kaldırılmıştır. Balık üreticileri balıklarını % 8 KDV ile satmaktadır.

Et ve tavukta, parekende satışlarda KDV %1 iken, KDV'nin balıkların parekende satışlarında %8 olarak uygulanması sıkıntı yaratmaktadır.

Bu durum göz önüne alınarak hem tüketicinin daha ucuz balık yiyebilmesi

hem de üreticiyi rahatlatmak için, aynı ette olduğu gibi, toptan satışlarda % 1'e indirilmesi,

5- Özellikle Muğla ve İzmir illerinde, 2009 yılında denizde faaliyet gösteren balık çiftliklerinin açığa taşınması sonucu zorunlu ihtiyaç olan "Aşılama-Boylama Alanlarının" halen tahsis edilmemiş olması,

6- Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca çıkartılan Yönetmelikte "Balık Çiftlikleri" yer almamasına rağmen, keyfen hiç ilgisi olmayan kategoriye sokularak "Çevre İzni" ve dolayısıyla "Çevre Mühendisi/Çevre Danışmanı" çalıştırma zorunluğunun getirilmiş olması, yine aynı kategoriye sokularak, "Evsel ve Sanayi Atığı" muamelesi yapılarak "Atık Su Analizi Yaptırılması" zorunluğunun getirilmesi yanlıştır.

7- Bafa Lagün Gölü etrafında bulunan ve Ülkemizde deniz balıkları yetiştiriciliği yapan işletmelerin yavru balık ihtiyacının % 60'ını sağlayan "Deniz Balıkları Kuluçkahanelerinden Çıkan Suyun Yer Altına Deşarj Etmelerine İzin Verilmeyerek", "Denize Kadar 22 km Uzunluğunda Kanal Yapılmasının İstenmesi" yanlıştır.

8- Halen Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü uhdesinde olan "Su Ürünleri Sağlığı" yetkisinin, su ürünleri faaliyetlerinin bir bütün olarak tek çatı altında daha etkin bir biçimde yürütülebilmesi için, konunun esas sahibi olan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğünce yürütülmesi sektör açısından önemlidir.

9- Mevcut Yönetmelik gereğince, su ürünleri tesislerindeki aşılama işleminin yetkili Veteriner Hakimler tarafından yapılması öngörülmektedir.

Ülkemizde, üretim için milyonlarca yavru balık kullanıldığı ve tamamının en az yılda iki kez aşılandığı dikkate alınırsa bu iş için binlerce Veteriner Hekimin gerekeceği görülecektir.

Ancak, gerek arazi şartlarının zorluğu ve gerekse maliyetinin yüksek olması vb. nedenlerle bunun pratikte uygulanması mümkün değildir.

Sektör bu uygulamalar nedeniyle suçlu durumuna düşmekte ve cezai yaptırıma maruz kalmaktadır.

Üreticinin uğradığı bu mağduriyetinin önlenmesi için mevcut Yönetmelikte değişiklik yapılarak, "Veteriner Hekimler yapar" yerine "Veteriner Hekimlerin denetiminde" ibaresinin konularak, tesis personeline "Aşı Uygulama İzni Verilmesi"ve/veya "Hizmet Alımı Yapılarak Aşılama Uygulamasının Gerçekleştirilmesi" için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekir.

Veteriner hekimler hem teşhis koyuyor hem tedavi yapıyor hem de tedavide kullanılması gereken ilaçları pazarlayabiliyorlar. Teşhis, tedavi ve ilaç satım işinin aynı kişi tarafından yapılması etik bulunmamaktadır. Veteriner hekimlere yasa ile tanınan bu özel hak diğer mensup kurumlar arasında gelişki ve sorunlara neden olabilmektedir. Bu çerçevede bir düzenleme ile yasanın düzenlenmesi sağlıklı olacaktır.

10- Su ürünleri yetiştiriciliğinde balıkların bir yerden başka bir yere gönderilmesinde ilk gideceği yere kadar düzenlenecek Nakliye Belgesinin işletme sorumlusunca imzalanması gerekmektedir. Şöyle ki avcılıkta avlanan balıklar ilk gideceği yere kadar sorumlu kişilerin imzası ile gidiyor. Herşeyi kayıt altında olan İrsaliye, Fatura ve sürekli İlçe Müdürlüklerince denetlenen

yetiştiricilik balıklarında bu uygulama yapılmıyor. Aynı uygulama yetiştiricilik balığında da yapılmalıdır.

11- Halen Ülkemizde bulunan 2.377 adet su ürünleri yetiştiricilik işletmesinin büyük bir kısmı Destekleme Kararnamesi çerçevesinde, Devletten alacağı desteği temlik ederek % 85 oranında Temlik Kredisi kullanmaktadır. Üretici aldığı bu kredi ile tesisin yem ihtiyacı, personel gideri vb. işletme giderlerinin önemli bir kısmını karşılamaktadır.

Destekleme Kararnamesinin 8 Maddesinin 14 Bendinde yer alan "Bu kapsamda yapılan tarımsal destekleme ödemeleri kamu kaynağı olduğundan hak ediş sahibinin hesabına aktarılmadan önce haciz/icra ve temlik ve benzeri işlemler yapılmaz" cümlesi konulmuştur.

Banka, Kararnamenin bu maddesine istinaden destek karşılığı temlik kredisini verememektedir.

Ülke ekonomisine katkı sağlayan, emin adımlarla büyüyen ve gelişen bir sektör olarak yukarıda belirttiğimiz sıkıntılarımızın giderilmesi için 8.

Maddenin 14. Bendinde yer alan cümledeki "TEMLİK" kelimesinin kaldırılması ya da "SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜ HARİÇ" ifadesi getirilebilir.

12- Ülkemizde özellikle alabalık yetiştiriciliği kara tesisleri ile baraj göllerinde ağ kafeslerde yetiştirilmektedir. Ülkemizdeki sularda genellikle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında su sıcaklığı çok yükseldiği için kafeslerde yetiştiricilik yapan üreticilerimiz balıklarını öldürmemek için bu mevsimde hasat etmek zorunda kalıyor. Aksi takdirde balıklar ölecek ya da hasat edip ucuz fiyata elinden çıkarmak zorunda kalıyor. Bu durum ise piyasayı alt üst ediyor ve arz talep dengesi bozuluyor. Dolayısıyla fiyatlar dengesizleşiyor ve üreticilerimiz çok büyük mağduriyetler yaşıyor.

Bunun önlenmesi için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesindeki Et-Süt kurumunun bu mevsimde müdahale alımı yaparak üreticinin mağdur olmasını önlemelidir. Başta alabalık olmak üzere, Et-Süt Kurumunun alacağı 4.000-5.000 ton balık piyasayı dengeleyecektir.

Bu kapsamda; Tarımsal Destekleme Bütçesine "Müdahale Alımları Desteği" adı altında ödenek ayrılması

13- Ülkemizde satılan balıklarda, henüz etiket-barkot uygulamasına geçilmediği için geri izleme yapılmamaktadır. Etiket olmayan bir balığı tüketici aldığı zaman karşılaştığı olumsuz durumu (balığın bozuk çıkması, bayat olması) izlemesi mümkün olmamaktadır. Bu durumları çözmek için kilo başına verilecek 20-25 kuruş destek ile balıklar tek tek etiketlenebilir. Bu etiketleme işi oturuncaya kadar verilecek destek ile bu iş sağlanır.

14- Bilindiği üzere, su ürünleri yetiştiricilik üretimimiz hızla artarak 240.000 tona ulaşmış, birkaç ilimiz hariç, Türkiye genelinde üretim yapar hale gelmiştir. Üretimdeki bu başarı, aynı zamanda hastalık riski ve gerçeğini beraberinde getirmiştir.

Şu anda, su ürünleri yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı yerlerde yeterli sayı ve kapasitede su analizi ve balık hastalıklarının teşhis ve tedavisi konusunda faaliyet gösteren laboratuvar, enstitü vb. tesis bulunmamaktadır. Mevcutların ihtiyaca cevap vermesi mümkün olmayıp, Muğla, Antalya, Elazığ, Malatya, Kayseri gibi yetiştiricilikte önemli paya sahip illerimizde su analizi ve

balık hastalıklarının teşhis ve tedavisi konusunda ihtiyaca cevap verecek laboratuvar, enstitü vb. tesislerin kurulması ve mevcutlarında revize edilmesi gerekmektedir.

15- Halen Devletimizin de desteğiyle, Ülkemiz su ürünleri yetiştiriciliği konusunda bölgesinde lider konumuna yükselmiştir. Sektörümüz beceri ve teknik donanım olarak çok iyi bir noktaya gelmiştir. Ancak, üretimde gösterdiğimiz başarıyı pazarlamada gösterdiğimiz söylenemez. Şu anda, ekonomik olarak sektörümüz sürdürülebilir ve rantable olmaktan uzaktır. Sektördeki bir çok firma "Göç yolda düzelir" mantığı ile hareket ederek, "Hele bir üretelim satacak yer buluruz" düşüncesiyle, hiçbir planlama ve pazar araştırması yapmaksızın üretim yapmaktadır. Buna birde baraj göllerindeki su sıcaklığı faktörü eklenince balığı hak ettiği değerde satma noktasında çok ciddi sıkıntılar yaşanmakta ve hatta Ülke olarak çok ağır yaptırımlara maruz kalmaktayız.

Bu nedenle, üretim ve pazarlama bir bütün olarak ele alınmalı ve birlikte planlanmalıdır. Bu konuda gerekirse Bakanlığımız tür, kapasite ve bölge bazında kısıtlama ve yaptırım uygulamalıdır.

16- TÜİK verilerine göre 2015 yılında Ülkemizde kişi başına düşen balık tüketim miktarı 6,2 kg dır. Bu rakam Dünya'da 20 kg, Avrupa'da 25 kg dır. Üç tarafımız denizlerle çevrili olmasına rağmen, Ülkemizdeki balık tüketimi maalesef çok az olup, bunun mutlaka arttırılması gerekir.

Bunun içinde, su ürünlerinin önemi ve tüketiminin özendirilmesine yönelik olarak televizyon, gazete, dergi vb. sosyal medyada tanıtım ve reklam yapılması, ilk okullar, avm'ler ve fuarlarda balık tadım ve tanıtım etkinliklerinin düzenlenmesi gerekiyor.

Böylelikle, hem kişi başı balık tüketimi arttırılarak halkımızın daha sağlıklı beslenmesi ve daha sağlıklı nesiller yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Tüm bu hizmetleri yapabilmek içinde, Bakanlığımız destekleme bütçesinden ayrılacak para ile "Su Ürünleri Tüketim Desteği"ne yönelik bir ödenek oluşturulması, bu ödeneğin Bakanlık ve Merkez Birliğince oluşturulacak bir Komisyon marifetiyle su ürünleri tüketimini arttırmaya yönelik faaliyetlerde kullanılması sektörümüzün gelişimine katkı sağlayacaktır.

Sağlanacak tanıtım desteği ile "Türkiye Balık yiyor" sloganı ile Türkiye genelinde etkinlikler düzenlenerek balığa olan farkındalığın arttırılması.

17- Su Ürünleri yetiştiriciliğinde en büyük maliyet yem olup, balığın sağlıklı büyüebilmesi, zamanında, istenen kalitede ve rantabilitede güvenilir ürün elde edilebilmesi için yemin içeriği, kalitesi, ete dönüşüm oranı, sindirilebilirliği önem arz etmektedir.

Maalesef zaman zaman kaliteli diye alınan yemlerin istenilen kalitede olmadığı, ayrıca üreticilerimizin bazılarının ekonomik imkansızlıklar veya düşük fiyatla satıldığı için kalitesiz yemleri kullandığı bilinmektedir.

Bu durumda üretici kısa vadede kar ediyor gözükse bile, daha uzun sürede pazar boyuna geldiği, daha fazla yem kullanıldığı, üretilen balıkların standardının, kalitesinin düşük olması, raf ömrünün çok kısa olması, balıkların daha çabuk hastalanması ve yaşama oranının daha düşük olması vb. nedenlerle gerçekte zarar etmekte, ayrıca, doğaya daha fazla yem artığı ve

dışkı bırakılacağı için su ortamını kirletmesi söz konusudur.

18- Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretim ve Eğitim Enstitüsü, Beymelek ve Kepez ünitesi olmak üzere, birbirine 160 km mesafedeki, daha önce birbirinden bağımsız olarak üretim faaliyeti yapan iki kuruluşun bir araya getirilmesi ile kurulmuş bir enstitüdür.

Bu iki ünite arasındaki mesafenin uzak olması nedeniyle, gidiş-gelişler zorlaşmakta, dolayısıyla idari ve teknik anlamda yönetim sıkıntıları çekilmektedir. Müdür neredede olursa orası düzeliyor, diğer tarafta yönetim boşluğu oluşmaktadır.

Ayrıca, bu iki birim farklı konularda hizmet vermektedir. Şöyleki Beymelek denize yönelik faaliyetlerini sürdürmekte, Kepez ise iç suya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Kendine özgü farklılıklar içeren bu iki çalışmanın bir arada yürütülmesi çeşitli sıkıntılar yaratmaktadır.

Bu çerçevede, AKSAM'ın ikiye ayrılarak, Beymelek ve Kepez'in eskiden olduğu gibi iki ayrı Müdürlük olarak görev yapmalarının sağlanması.

19- Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından balık üretim alanları ile ilgili olarak takdir edilen ve çok yüksek olan orman arazi kira bedellerindeki artışın makul seviyeye çekilmesi, orman köylülerine yapılan indirimin orman sahasında yer alan bütün işletmelere uygulanması.

20- Orman arazilerinde faaliyet gösteren ve daha önce izinleri alınmış ve kiralaması yapılmış olan su ürünleri işletmelerinin yeniden kiralamalarında Başbakanlıktan görüş alınması konusundan muaf tutulması,

21- TARSİM sigorta bedellerinin uygun fiyatta olması, TARSİM Sigortalı işletme sayısının artırılması ve bunun için TARSİM sigortası ile ilgili tanıtım, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması.

22- Sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliği için hastalıklardan arı, sertifikalı kapalı devre kuluçkahanelerin kurularak yaygınlaştırılması, bu kuluçkahane ve yetiştiricilik konularında AR-GE çalışması yapan işletmelerin de desteklenme kapsamına alınması.

23- Bölgelerimizdeki üretilen ve tüketilen su ürünleri miktarları, pazar durumu, tüketim alışkanlıkları ile ilgili araştırmalar ve anketler yapılarak bu konuda sağlıklı bilgilerin temin edilmesi sağlanması ve Devletimizce sağlanacak tanıtım desteği ile halen çok düşük olan su ürünleri tüketimi arttırmaya yönelik tüketimi teşvik edici çalışmaların ve tanıtım kampanyalarının yapılması.

24- Tüketicilere sunuş ve pişirme alternatiflerinin genişletilerek su ürünleri tüketiminin daha cazip ve kolay hale getirilmesi.

25- Kamuoyundaki kültür balıkları ile ilgili mevcut ön yargı ve olumsuz imajın pozitif yönde değiştirilmesi, su ürünlerinin önemi ve su ürünleri tüketiminin özendirilmesi ve artırılması için sosyal medyanın etkin olarak kullanılması.

26- Dondurulmuş ürünlere uygulanan glaze oranlarının Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüklerince daha düzenli bir şekilde kontrol ve denetlemesinin yapılması.

27- Eğer desteklemeler sürekli devam edecekse Birliklerin yaşaması ve güçlü olması için kesintinin %3'e çıkarılması, bu kesintiden de %30'da Merkez Birliği'ne verilmesi ve Merkez Birliklerinin, İl Birlikleri üzerinde etkin olması

sağlanmalıdır.

28- Üretim Planlaması Yapılması Gerekliliği

29- Orkinos yetiştiriciliği desteği, Orkinosta da bir yetiştiricilik modeli yani besleme yapıldığına göre Orkinos balığı da destekleme kapsamına alınmalıdır.

30- Üretici Birliklerine üye olmayan üreticiler hiçbir şekilde Tarımsal Destekleme Ödemelerinden faydalandırılmamalıdır.

31- Üretici Birliği kurmak için yeterli sayıda üreticinin olduğu illerde Üretici Birliği kurma zorunluluğu getirilmesi; Adana, Adıyaman, Artvin, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çanakkale, Düzce, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Ordu, Sakarya, Sivas, Şanlıurfa Yozgat da yeterli sayıda üretici olduğundan buralara da il birliklerinin kurulabilir.

32- 1000'nin üzerindeki üreticimiz ise hiçbir yere üye olmayıp, Birlikleri yoktur. Gönüllülük esasına dayalı üyelik kaldırılıp, mecburi üyelik getirilmelidir. 18 Birliğimizin haricinde ülkemizde 18-20 tane daha Birlik kurmak mümkün iken maalesef İl Birlikleri kurulmamaktadır. Bu eksiklik ise üreticilerimizden kaynaklandığı kadar İl Müdürlüklerimizden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde 2500'e yakın Su Ürünleri üreticisi bulunmaktadır. Bunlardan 18 birliğimize kayıtlı 1000 civarında üretici üyemiz bulunmaktadır.

33- Kültür balığının Tüketimini engelleyen durumlarla karşı karşıya gelmekteyiz. Kalitesiz, standartlara uygun olmayan balıklar hallere getirilmektedir. Bu da piyasaya sürülmektedir. Bu sürülen balıkların muhafaza şartlarına uyulmadığı için balık çabuk bozulmaktadır ve halk yanlış kanıya sebep olduğu için bu balıkları tüketmemektedir. Çözüm için de hallerin iyi denetlenmesi ve balık muhafaza, taşıma şartlarının iyi belirlenmesi gerekir.